

Balio Sruogos laiškas Vandai Daugirdaitei, 1922 m. vasara, iš Miuncheno - į Berlyną

Kelios dienos tau nerašiau - nuo tos dienos, kai tavo laišką gavau - man kažkaip liūdna buvo labai.

Kelios dienos tau nerašiau - nuo tos dienos, kai tavo laišką gavau - man kažkaip liūdna buvo labai. Ir kodel - net pasakyti negalėtau. Net negalėtau pasakyti[,] ar buvo ko liūdėti. Tik aš visą laiką gyvenu lyg ne žemėj šioj. Kažkokia mintis ateina kartais, gal tuščia, gal maža, gal neverta, gal juokinga[,] - bet aš kiekvienai minčiai atiduodu visą save ir gyvenu ja tolei, kol ją pergyvenu, kol ji many perdega. Mūsų susitikimas, mūsų kelionė, mūsų buvimas kartu - many nebuvo jokios minties, kurią būtų galima sukonkretinti ir pasakyti, mano sieloj kažkokie vėjai vaikščiojo. Ir kažkoks pas mane papratimas, galvojime mano - kai aš kalbu - man pirma reiškias žodžiai, ne žodžiai[,] tik gal garsai, ir paskui garsus eina mintys, sąvokos. Ir jei aš galiu ką nuspręst - tai tik tuomet, kai kalbu, kai nors mintyse netariamus žodžius girdžiu. Ir taip aš nuo Velykų gyvenau, taip aš buvau su tavim mėlynuose kalnuose, taip persiskyriau, taip vėl gyvenau. Ir tavo laiškas - toks šaltas, toks realingas, toks galvojantis, sprendžiantis... [1] Ir man šiurpu pasidarė, ir kažkaip klaikiai nejauku. Ir man rodės, geriau tu mane keiktum, bartum, geriau tu pasmerktum, by tik aš jausčiau gyvybę ir pilnybę, by tik aš jausčiau vidaus ugnį... Ir skaitant tavo laišką man taip šiurpu buvo. Ir pabaigoj - „ir aš norėčiau juokdamos su džiaugsmu tavo ranką stipriai paspausti“[,] ir toliau „ale tu mane pabučiuok trupučiuok“. Aš verkiau. Kodel - nežinau. Neradau nei vieno protinio motyvo, kuris mane pateisinti galėtų. Jei bent tik tą, kad tie sakiniai yra tokio laiško pabaigoj, kad jeigu jie būtų pabaigoj kitokio laiško - tai gal nebūtų man taip. Ir po laiško jau keturios dienos - nuo tavęs nieko. O man visą laiką taip šiurpu. Nepasakytiau, pagaliau, kad tai liūdna. Nes jeigu man kas padarytų begalinį skausmą - aš tik pasakyčiau a! - ir nutilčiau - nors ir visam laikui... Ir kad niekas nežinotų, kad man skaudu buvo, kad aš kada kentėjau. Ir aš žinojau, kad nuo tavęs šią savaitę laiško negausiu. Negausiu turbūt ir pirmadienį, bet[,] man rodos[,] reikia mokintis patylomis verkti - - -

Tai niekis. Tai gal viskas bus gerai. Tai gal viskas tik taip sau iliuzija, fantazija, tai gal tik liguista siela, tai gal tik, kaip tu pasakytai, silpnybė - tai gal dar labiau kokią nužeminantį vardą turi - pagaliau man vis tiek - juk mes ne amžius gyvensim: ar ne vis viena, kuri opa labiau skauda, by tik skauda! Taip, silpnybė, bet tokia, dėl kurios žmonės miršta! O jei aš staugiu kartais kaip sužeistas vilkas - ir jei pasaulis toks mažas - tiek to - gal juk kiekviena silpnybė yra gydoma... Medicina, aptieka, o gal tik gyvybę žudančiu analizu! - -

- - - - -

Vakar nebaigiau tau rašyti - taip begaliniai liūdna buvo, kaip retai kada. Šiandie sekmadienis. Šiandie vėlei visą dieną lyja ir aš sėdžiu visą dieną namie vienai vienas - net pietų nebuvau. Gal vėl taip, kaip vakar[,] apsikniaubsiu kampe ir sėdėsiu ištisas valandas, net nealsuodamas, rodos... Nežinau. Tik nieks manęs neatlankys šiandie nei žodžiu, nei širdžia... -

B.

KOMENTARAI

- [1] Minimas Vandos Daugirdaitės rašytas laiškas, adresuotas Baliui Sruogai, neišliko. Iš ankstesnių Balio Sruogos laiškų matyti, kad jam kėlė nerimą Vandai Daugirdaitei reikštas karininko, Steigiamojo Seimo nario Vlado Natkevičiaus dėmesys. Balys Sruoga išgyveno dėl galimo Vandos Daugirdaitės pasirinkimo: „O Tu man rašai: „Pasitikėk manimi!“ – Aš nenoriu, kad Tu man taip rašytum, ypač tuomet, kai kalbi apie Natkų ir panašiai. Aš nežinau, bet man rodos, kad taip nereikia, kad nereikia nei teisintis, nei drąsinti, o tik pridėti ranką prie krūtinės ir tyliai pažvelgti į širdį, į akis ir tyliai pajausti, kaip ašaros blizga...” (Balio Sruogos laiškas Vandai Daugirdaitei, 1922 m. vasario pabaiga ar kovo pradžia, iš Miuncheno – į Būgius, in: *LLTI BR*, f. 53, b. 472, l. 2r). Vėliau Vanda Sruogienė paaiškino, kad Vladas Natkevičius jai „simpatizavo“, bet ji „gan nemandagiai atmetė jo avansus“ (Vandos Sruogienės pastaba, *Idem.*, in: *BLKMČ BS*, l. 18, KC PENN, l. 20). Šis laiškas liudija, kad Vanda Daugirdaitė dar nėra apsisprendusi tolesnį savo gyvenimą sieti su Baliu Sruoga. Po 1922 m. Velykų, kartu praleistų kalnuose, Balys Sruoga gavo jų tarpusavio santykius realiai įvertinantį, šaltą Vandos Daugirdaitės laišką, kuriame ji vienpusiškai nusprendė, kad juos sieję išgyvenimai – „silpnybė“, su kuria reikia „kovoti“. Balys Sruoga panašią situaciją jau buvo išgyvenęs Rusijoje: Valerija Čiurlionytė, su kuria jis ilgai draugavo, linko analizuoti pojūčius, ne kartą buvo palikusi bičiulį vieną. Jis jau tada teigė, kad svarbiausia – jausti, kad analizė žudo: „Dieve! Kokie tai nuodai yra tie visokie analizai ir protavimai!“ (Balio Sruogos atvirlaiškis Valerijai Čiurlionytei, 1916-06-08, iš Teriokų – į Lipecką, in: *VUB RS*, f. 153, b. 1094, l. 1v); „O kiekvienas analizas yra merdėjimas, yra savo rūšies mirimas!“ (Balio Sruogos laiškas Valerijai Čiurlionytei, po 1916-06-07, iš Petrogrado – į Maskvą, in: *LLTI BR*, f. 53, b. 69, l. I 2v).